

'BEN ZO BLIJ DAT IK 'M HEB'

Wie Bijbel zegt, zegt Israël. Het eeuwenoude Boek is een product van de Joodse cultuur. Zowel Oude als Nieuwe Testament zijn hoofdzakelijk door Joodse auteurs geschreven. De wereld dankt de heilige Schrift aan Israël. Op deze Bijbelzondag wordt daarom de preek zoveel mogelijk in Joods perspectief geplaatst. Daar hoort een mooie midrasj en een verhelderend verhaal uit de Talmoed bij. Bijbelzondag is Israëlzondag.

Wie Israël zegt, zegt Wet. Het is de ziel van gelovig Israël. Wij denken daarbij aan een wetboek vol regels, verboden, geboden en een strafmaat bij overtreding. Er zit een juridische bijklank in die ons op het verkeerde been zet. Wetsgetrouwe Joden spreken veel liever over de tora. Dit woord komt van een Hebreeuws werkwoord dat 'tonen' betekent. Wat bedoelen zij dan? Ik heb nog niet nagegaan of 'Wet' in de NBV21 met 'tora' is vertaald. Ben benieuwd!

Wie Israël zegt, zegt Jezus. Zijn volgelingen zetten nogal eens de Wet tegenover het evangelie. Ze trekken de geboden in de verdienstensfeer. Het zou een systeem zijn om voldoende punten bij God mee te scoren. Maar het lukt niemand. Daar word je niet vrolijk van. Jezus haalde de Wet uit de sfeer van voor wat hoort wat. Wet en evangelie staan niet tegenover elkaar. Hoe zit dat?

Wie Jezus zegt, zegt levensvreugde. Hij neemt ons mee op de weg van Israël en de tora. Hij interpreteerde de geboden met het oog op een goed leven. 'Sjaloom' zeggen de Joden over het leven, waarvoor God Jood en niet-Jood heeft bestemd. In de Schriftlezing van deze zondag staat het zo: 'Wees niet bedroefd, want de vreugde die de HEER geeft, is uw kracht (Nehemia 8 : 10)'. En men maakte er een feestje van....

Lezen: Nehemia 8 : 1 – 12

'Wees niet bedroefd, want de vreugde die de HEER u geeft, uw kracht.'

Nehemia 8 : 10

Allergie

Voor de Wet van God was en is (?) niet al te veel animo. Toen de Eeuwige zijn geboden aan de nakomelingen van de wildeman Ezau wilde schenken, weigerden ze. Er staat in geschreven 'Gij zult niet doden!'. Met dit verbod konden ze niet mee leven. De midrasj, Joodse uitleg van de Bijbel in verhaalvorm, gaat verder.

Met de nakomelingen van Lot, Ammon en Moab, ging het feest ook niet door. Er staat in geschreven 'Gij zult geen ontucht plegen!'. Laten deze twee volkeren nou ontstaan zijn uit ontucht van de dochters van Lot met hun vader. God bleef in de kou staan. Over de nakomelingen van Ismaël hetzelfde treurige verhaal. 'Niet voor ons.' En zo ving God bij alle volkeren bot. Begrijpelijk deze allergische reactie. Zij en wij (?) -moderne mensen- stellen ons liever zelf de wet. Komt beter uit. Geboden die uit de hemel worden opgelegd wringen met vrijheid-blijheid. Alstublieft geen baas boven ons.

Israël

Eén volk, één volk was anders. Ten einde raad vroeg de Eeuwige aan de enig overgebleven kandidaat of zij dan zijn wetten wilden ontvangen, bestuderen en naleven. 'Wij doen het!', riepen de Joden aan de voet van de berg Sinai. Deze geschiedenis herhaalt zich. Na de ballingschap -Nehemia 8-verzamelt zich opnieuw het voltallige volk van Israël. Dit keer op het plein bij de Waterpoort in Jeruzalem. Men is er opnieuw klaar voor om te roepen: 'Wij gaan die Wet van U gehoorzamen.' Of zij zichzelf daarmee een plezier hebben gedaan?

Gelovig Israël, dat moet er nadrukkelijk bij. gelovig Israël heeft tot op de dag van vandaag het juk van de Wet met vreugde gedragen. De langste van alle psalmen bezingt de vreugde van de wet, Psalm 119. De Jood Paulus spreekt over een voorrecht dat zijn volk te beurt is gevallen. Zij ontvingen een schat die de volkeren moesten missen. De Schepper van hemel en aarde heeft zich met niemand anders zo ingelaten als met de Joden. Gelovig Israël voelt zich uitverkoren. En wij, de volkeren, wij stonden buiten doe relatie met de Schepper van hemel en aarde. U leefde in een wereld zonder hoop en zonder God, ' schrijft Paulus aan ons. Totdat Jezus kwam! Hij bracht ons de weg van Israël en de geboden.

Identiteit

De Wet van God betekent alles voor gelovig Israël. Het is hun ziel. In Nehemia 8 zijn de verwoeste muren van Jeruzalem inmiddels herbouwd door de teruggekeerde ballingen. Na het uiterlijk herstel wordt het tijd voor innerlijk herstel: de lezing en de uitleg van de Wet van Mozes moet ervoor zorgen dat de voltallige Joodse gemeenschap -mannen, vrouwen en kinderen- haar identiteit en godsdienst behoudt. Wat de Wet als Woord van God voor het Joodse volk was en is, was en is de Bijbel als het Woord van God ook voor christenen, in het bijzonder voor protestanten, die bekend staan vanwege hun bijbelvastheid. Je kunt zeker in een tijd van secularisatie niet zonder innerlijk houvast. Dus luisteren we naar en lezen het Boek met hoofdletter. Er zijn verschillende soorten Bijbel. In de kindertijd luister je naar en lees je de fantastische Bijbel. Dit is de Bijbel met mooie en spannende geschiedenissen, die we vooral kennen van de verhalen, die verteld worden en ook verbeeld worden door kleurige illustraties in kinderbijbels. De fantastische Bijbel Als jong volwassene heb je de Bijbel van de Pluizer. In deze fase is nieuwsgierigheid leidend: je wil weten, verifiëren, de tekst in alle richtingen toetsen, onderzoeken. Klopt het allemaal wel? Er is grondige uitleg nodig en kritische onderzoek. De uitpluisbijbel. Midden in het leven is de Bijbel een woord om te leven. In deze fase lees je omwille van het leven. Het Woord is een lamp voor onze voet! We hoeven niet (meer) alles te lezen, omdat we al vertrouwd zijn met de Bijbel. We herlezen, niet om meer te weten en te vergelijken, maar om gevoed te worden. Tenslotte is er het Boek zonder boek: in deze fase woont het Woord in ons hart. Een leven lang hebben we gelezen en woorden verinnerlijkt. Het Woord voedt ons nog steeds, al slaan we het boek niet meer open. De verinnerlijkte Bijbel.

Dank voor dit overzicht, kloosterbroeder Benoît Standaert. Wij protestanten zijn niet de enige denominatie die met de Bijbel aan de slag gaan.

De lezing

Over Bijbellezen gesproken. We gaan terug naar Nehemia 8. Het doel van de massale bijeenkomst van de Joden op het plein bij de Waterpoort in Jeruzalem vormt de lezing van de Wet van Mozes, door de priester Ezra, die op een houten verhoging staat. De bima. Later de naam van de lezenaar in de synagoge. Men neemt er de tijd voor. Meer dan een voetbalwedstrijd lang. 6,7 uur aan een stuk.

Uit diep respect voor de Woorden van God staat men tijdens de lezing. In de katholieke mis gaan de kerkgangers uit eerbied staan als het evangelie, de woorden van en over Jezus, wordt gelezen. Een aantal gebedshoudingen geeft aan dat men de woorden wil gehoorzamen. Handen gaan omhoog, men buigt, knielt en beaamt. We kennen dit gebruik van onderwerping uit de moskee. Wij blijken doorgaans aan de stijve kant.

Dan wordt in Jeruzalem vermoedelijk het boek Deuteronomium van a tot z voorgelezen. Om u een idee te geven waarnaar Israël luistert: de Tien Geboden uiteraard. Bepalingen voor aanbedding, reinheid, belastingen, de drie jaarlijkse feesten, de handhaving van het recht, over koningen, priesters en profeten, oorlog, het persoonlijke en sociale leven van de mensen. Beschrijving van de straffen bij ongehoorzaamheid. Zegeningen bij gehoorzaamheid. Tenslotte de oproep om trouw te blijven aan God en zijn dienst.

Deuteronomium ordent het leven van a tot en met z. Heerlijk toch als de dingen een vaste plaats krijgen. Als er een patroon wordt neergelegd en je voortaan weet waar je aan toe bent. Je wordt er gek van als zaken zoek zijn, niet kloppen. Het is toch fijn als je moet klussen wanneer de schroevendraaier ligt, waar deze hoort te liggen. Die zekerheid. Als ondergoed door het huis slingert, vinden we dat niet prettig. Dat is het idee. Reinheid, rust en regelmaat. Op z'n plaats alles in het leven. Je slaapt beter als je de dingen in een bepaalde volgorde doet. Ritualiseren.

Wie de ordenende betekenis van de Wet van God wil benadrukken kan beter het Hebreeuwse woord 'tora' voortaan gebruiken. Bij medicijnen wordt altijd een bijsluiter gesloten. De tora is eigenlijk de 'bijsluiter' bij een leven van sjalom, met God en elkaar. De waarden en normen uit de Bijbel brengen ordening en patronen aan in een ingewikkelde, soms stuurloze en chaotische wereld. Zulke richtlijnen geven structuur en houvast. 'Verheug u dus voor het aangezicht van de HEER, uw God,' staat er in Deuteronomium 27 : 7. Het boek Nehemia roept op tot een feest van de Wet. Verdriet over mogelijk te kort schieten maakt plaats voor vrolijkheid. 'De bevelen van de HEER verheugen het hart,' staat er in Psalm 19.

Jezus

Het boek Nehemia vertelt, dat de tora naast voorgelezen ook wordt uitgelegd door een team van dertien specialisten. Hun namen worden genoemd. Ze zeggen ons niets. Israël moet doordringen in de geboden dan de letter. Doorzie de tora! Waar komt het op aan bij beslissingen in het dagelijkse leven? De schrijver gebruikt voor 'doorzien' een woord uit de wijsheidsliteratuur van Israël.

Voor christenen legt de geboren Jood Jezus de tora uit. En er zijn Joden, die Jezus en zijn uitleg ook al is hij voor hen niet de Messias als een welkome aanvulling op hun eigen duiding beschouwen. Ik noem twee rabbijnen, een oude en een jonge. Ze zitten achter de tafel in het kerkelijke ontmoetingscentrum in Raamsdonksveer. Ze komen een diaconaal project in Israël toelichten en financiële steun daarvoor vragen. Het is overduidelijk aan hun uiterlijk te zien: het zijn orthodoxe Joden. Hoed, broek, lange jas, alles donker. Onder hun witte overhemd komen de kwastjes van een gebedsmantel te voorschijn. Snor, baard en pijpenkrulletjes bij de oren vervolmaken hun uiterlijk als dat van wetsgetrouwe Joden. De oudste, uit Oost-Europa afkomstig en nu woonachtig in Israël was expres overgekomen ter promotie van het project. Hij vertelde een boeiend verhaal, dat de jongste vertaalde. Rabbi Jacob heette deze Nederlandse Joodse man. Na de pauze konden er vragen gesteld worden en daar werd gretig gebruik van gemaakt. Een gemeentelid onder de indruk van de charismatische spreker vroeg: 'Wilt u aanstaande zondag de preek in onze kerk verzorgen?' Hij hoopte vast op de uitleg van de Joodse tora uit de eerste hand. De oude rabbijn dacht even na en gaf een antwoord dat rabbi Jacob vertaalde: 'God heeft Joden en christenen ieder een eigen plaats en functie in zijn Koninkrijk gegeven.' Hij verduidelijkte wat hij bedoelde met een voorbeeld uit de auto-industrie. Auto's worden aan de lopende band gemaakt. Iedere werknemer heeft zijn eigen taak bij het vervaardigen van het eindproduct. De één doet de ruiten, de ander de wielen, de volgende het stuur Als iedereen zijn ding doet komt de auto klaar. Of te wel laten we samenwerken. Jullie volgens de duiding van de Wet van Jezus en wij volgens onze zienswijze.'

Jezus wilde terug naar de oorspronkelijke bedoeling van de tora. Liefde. Hij antwoordde dus op vraag naar wat het belangrijkste gebod zou zijn met: 'Heb God lief met alles in je.' In één adem voegde hij eraan toe: 'En je naaste als jezelf.' Daar begint het. Van binnen. Met de juiste mentaliteit. Maar het eindigt aan de buitenkant nooit. Met het dubbelgebod van de liefde zijn we nog lang niet klaar.

Permanente educatie

In de Talmoed -de schriftelijke uitwerking van de tora-staat een verhaal over deze never ending story. Een niet-Jood wil zich bekeren. Hij wendt zich tot de strenge rabbi Sjammai en zegt: 'Ik wil me bekeren tot het jodendom onder voorwaarde, dat u me de Tora kunt uitleggen terwijl ik op één been sta.' Dat moet dus geen 6/7 uur gaan duren. Kort en krachtig. De man heeft niet veel tijd. Sjammai, gaat het verhaal joeg hem boos weg. Toen ging hij naar de meer gematigde Hillel en zei: 'Bekeert u me maar.' Hillel antwoordde: 'Wat gij niet wilt dat u geschiedt, zo doet dat ook een ander niet.' Dat is de hele tora, de rest is uitwerking: ga studeren!' Een slimme zet van Hillel. Ogenschijnlijk vereenvoudigt hij de tora op een haast absurde en onverantwoorde manier. Maar het venijn zit in de staart: ga studeren! De bekeerling krijgt een opdracht mee: met in zijn achterhoofd de essentie van de tora die Hillel hem meegaf moet hij nu zelf aan de studie om te leren, wat dit betekent voor het dagelijks leven. Daar doe je een leven lang over.

Hillel en Sjammai waren tijdgenoten van Jezus. De manier waarop Jezus met mensen en de wet omgaat doet denken aan de openheid en mildheid van Hillel. 'Mijn juk is zacht en mijn last is licht.' Met die instelling benadert Jezus de mensen. 'God en je naaste liefhebben,' luidt zijn eenvoudige vuistregel. Daar komt de tora op neer. Maar dan ben je er nog niet. Met de essentie in ons achterhoofd -de liefde- aan de studie om te ontdekken wat dat in praktijk betekent. Mooi, dat er voor deze studie een up to date Bijbelvertaling beschikbaar is gekomen.